

Luzerne, o ver en uit?

Toekomst luzerneteelt in Vlaanderen als rein teelt hoogst onzeker door nieuwe mestwet

De ervaring van veehouders leert dat voorgedroogde luzerne een mooi voer is dat runderen graag eten. De teelttechniek is wel wat delicatesse dan de teelt van gras. 'De recent vernieuwde belangstelling voor de teelt is waarschijnlijk een kort leven beschoren door de nieuwe mestwetgeving', zegt Alex De Vlieghe van het landbouwonderzoeksinstituut ILVO.

Ondanks de gunstige eigenschappen die aan luzerne worden toegeschreven – het is smakelijk, het brengt structuur aan, prikkelt de pens en bevordert de vruchtbaarheid – blijkt het gewas tot op heden slechts marginaal aanwezig te zijn in het teeltplan van de Vlaamse veehouder. Er is duidelijk een verschil tussen luzerne telen en het eindproduct inpassen in de rantsoenen.

Alex De Vlieghe:
'Mengmest op luzerne kan niet meer'

'Van de 5250 hectare teelt die de Vlaamse overheid in 2006 heeft gesubsidieerd, in het kader van de introductie van eiwitrijke gewassen op de bedrijven, was 320 hectare luzerne', weet dr. ir. Alex De Vlieghe van het Vlaamse landbouwonderzoeksinstituut ILVO, eenheid plant, te Merelbeke, te vertellen. 'De nieuwe mestregeling drijft echter als een donkere wolk boven de recent vernieuwde belangstelling voor de

teelt en zal naar alle waarschijnlijkheid de doodsteek betekenen. Door de nulbemesting voor stikstof voor alle vlinderbloemigen, met uitzondering van erwten en bonen, vanaf 1 januari 2007 kunnen de veehouders geen enkele hoeveelheid mengmest meer op deze teelt plaatsen.'

Niet moeilijker dan grasvoordroogkuil

De moderne veehouder is nog maar weinig vertrouwd met de teelt van rode klaver, grasklaver en luzerne, die in het verleden, tot in de jaren vijftig, een heel belangrijke rol hebben gespeeld. 'Toch vormt luzerne teelttechnisch niet echt een probleem', geeft De Vlieghe aan. 'Luzerne is een gewas om te maaien en om na voordrogen in te kui-

len. Het verschil in droogsnelheid tussen blad en stengel en de gevoeligheid voor berijding en de maaihoogte vragen extra aandacht. Maar met enig vakmanschap is het eigenlijk niet moeilijker dan een grasvoordroogkuil maken.'

Luzerne is een vierjarige teelt. Omdat het gewas niet zo zelfverdraagzaam is, is een periode van vier jaar tussen twee luzerneteelten wenselijk. Luzerne komt het best tot zijn recht op zwaardere gronden zoals zandleem en klei. Vanwege zijn uitgesproken droogteresistentie wordt luzerne soms ook in zandgrond uitgezaaid, maar de resultaten vallen dan meestal tegen. Bij percelen waar storende, ondoordringbare lagen de oorzaak van de droogte zijn

door weinig capillaire opstijging van het grondwater, biedt dit echter geen oplossing. Luzerne is immers met zijn penwortel een diepwortelaar en vraagt daarom een goed doorlaatbare en bewortelbare grond. 'Deze vlinderbloemige heeft niet graag natte voeten.'

'Zaaien kan zowel in het voorjaar, de maand april, als in het najaar, de maand augustus', legt De Vlieghe verder uit. 'Het najaar verdient de voorkeur omdat je dan in het eerste productiejaar een volwaardige jaarproductie krijgt. Het eerste productiejaar bij een voorjaarszaai valt bovendien wel eens tegen door de trage beginontwikkeling en de veronkruiding. Toppen of ondiep maaien is een effectieve ma-

nier om de breedbladige onkruiden in het voorjaar te bestrijden en om de luzerne niet te beschadigen.'

In principe wordt luzerne niet als mengteelt, maar als reinteelt uitgezaaid, hoewel een combinatie met gras mogelijk is. 'In de praktijk is het zelfs nuttig om op de kopakker gras in te zaaien. Zo ontstaan er minder open plekken door rijschade en blijft de onkruidontwikkeling beperkt.'

Luzerne vraagt een bodem met een hoge pH-waarde zodat de veehouder soms voorafgaand aan de teelt moet bekalken. 'Door het feit dat het gewas via symbiose met rhizobiumbacteriën zelf zijn stikstof uit de lucht haalt, is er geen stikstofgift nodig.'

Luzerne heeft wel een hoge fosfaat- en potasbehoefte.' Op lichtere gronden of op percelen waar vele jaren geen luzerne is geteeld, is het wel nodig voor het welslagen van de teelt om de zaaizaden vooraf te enten met rhizobiumbacteriën. Bij aankoop van luzernezaad is deze bacteriecultuur mee te leveren. Luzerne blijft zo'n vier jaar lang productief en levert in onze streken vier tot vijf sneden op met een jaarproductie tussen de twaalf à vijftien ton droge stof per hectare.

Het optimale maaitijdstip is als onderaan de plant nieuwe uitlopers zijn gevormd. Meestal is dit als de plant groene bloemknoppen krijgt. De veldperiode wordt beperkt tot een tweetal dagen. 'Het best wordt de eerste dag gemaaid met een maaier-kneuzer om de stengels beter te laten drogen op een maaierhoogte van zes tot zeven centimeter om de uitlopers niet te beschadigen', adviseert Alex De Vliegheer. 'Het is het beste om schudden achterwege te laten. De tweede dag kan het gewas 's morgens bijeengeharkt worden, zodat het in de namiddag gehakseld of ingekuuld kan worden bij een drogestofgehalte van 35 tot 40 procent. Verder voordrogen betekent bladverlies. Wikkelen in plastic balen kan, maar dan moet er een extra laag folie gebruikt worden, zodat de stoppelresten niet door de balen prikken.'

De laatste snede van luzerne is zeer belangrijk. Enerzijds mag er geen pak luzerne de winter ingaan vanwege verrotting, anderzijds moet de plant voldoende kunnen herstellen.

Mengsel gras-luzerne maakt meer kans

Een juiste raskeuze is altijd een belangrijk element voor het welslagen van een teelt. 'Voor luzerne zijn er op de Belgische beschrijvende rassenlijst geen rassen ingeschreven, maar de telers kunnen gerust gebruikmaken van de Nederlandse aanbevelende rassenlijst', aldus het advies van De Vliegheer.

De onderzoeker van het ILVO geeft als afsluiter nog aan dat proeven van luzerne in combinatie met Engels raaigras op het onderzoeksstation te Merelbeke prima resultaten opleverden. 'Er was een veel lagere onkruiddruk en een duidelijke meeropbrengst in het tweede en derde jaar. Bovendien verliep de conservering van de luzernekuil beter dankzij de aanwezigheid van suikers uit het mee ingekuilde gras. Mengsels van luzerne met gras zijn in feite vergelijkbaar met gras-klavermengsels. Hierop wordt de norm voor grasland gehanteerd, waarbij wel mengmest kan worden toegediend. Hierdoor kan een deel van de mest worden ingezet om de fosfor- en potasbehoefte in te vullen zonder meststoffen te hoeven aankopen.

Het onderzoek in Merelbeke toont ook aan dat op een luzerne-

graszode onder maaivoorwaarden de ingebrachte stikstof in het voorjaar geen nadelige invloed heeft op de nitraatrest in de bodem in het najaar. Het mengsel komt echter niet in aanmerking voor de subsidieregeling voor de productie van eiwitgewassen.

Guy Nantier

Onderzoek voederwaarde van luzerne

De productieopbrengsten bij luzerne zijn aan de lage kant om economisch interessant te zijn. Luzerne moet het dus hebben van zijn specifieke kwaliteiten in het voederrantsoen.

De energiewaarde is met 650 tot 750 vem laag, maar wordt gecompenseerd door een hogere passagesnelheid in de pens, waardoor de opname stijgt. Het eiwitgehalte is op drogestofbasis meestal een paar procentenheden hoger dan dat van gras- en rodeklaverkuil. Het eiwit wordt echter in grote mate in de pens afgebroken, waardoor de dve-waarde relatief laag is en de oeb vrij hoog. Luzerne past dus vooral in rantsoenen met voldoende energie. De grove structuur prikkelt de penswand, waardoor deze goed in beweging blijft. Luzerne is vrij rijk aan bètacaroteen, wat de vruchtbaarheid ten goede komt, en vitamine E, wat de gezondheid bevordert.

Luzerne in de veevoeding van melkvee is in verscheidene landen veelvuldig onderzocht. Veelal betreft het gedehydrateerde of kunstmatig gedroogde luzerne, waarbij 90 procent van het water is onttrokken.

Voor vleesvee is nog maar weinig onderzoek verricht. Wel is in Frankrijk recentelijk onderzoek gedaan naar een rantsoen op basis van vochtig maisgraan aangevuld met gedroogde luzerne aan blonde d'Aquitaineafmeststieren. De publicatie ervan wordt verwacht eind 2007.

Dr. ir. Leo Fiems van het landbouwonderzoeksinstituut ILVO, eenheid dier, te Merelbeke: 'Bij vleesstieren hebben we dertig jaar geleden gewerkt met luzernerantsoenen, maar toen nog niet bij dikbilstieren. Die resultaten zijn dan ook weinig relevant. Aan dikbilkoeien hebben we nooit luzernerantsoenen verstrekt. Recentelijk hebben we wel luzerne gebruikt in het krachtvoer voor kalveren om de vezelfractie op te drijven en het hooi weg te laten, maar de resultaten moeten we nog verwerken.'

Pascal Blommaert: 'Luzerne rijk voer voor jong en oud'

Een winterrantsoen voor jongvee en koeien van voorgedroogde luzerne plus 2,5 kilogram vochtig maisgraan naast onbeperkt hooi is niet ongewoon bij vleesveehouders in Frankrijk. Pascal Blommaert is ervaringsdeskundige op het vlak van luzerne telen en inpassing in de voeding bij Belgische witblauwen in Vlaanderen. Blommaert houdt er zo'n tweehonderd in het West-Vlaamse Oostkerke. 'We verbouwen luzerne nu al voor het vierde jaar', vertelt de veehouder. 'We vervoederen het als vervanging van gras. Luzerne bevat meer ruwe celstof dan gras, wat de penswerking ten goede komt. Verder is het een mooie eiwitbron met vitaminen die de vruchtbaarheid bevorderen.'

Noemenswaardige problemen heeft de teelt bij de opstart nau-

welijks opgeleverd. 'Eigenlijk hebben we de theorie nauwgezet toegepast. Wij hebben enkel wat af te rekenen gehad met vraatschade door duiven bij inzaai. Verder wikkelen wij het voorgedroogd gewas in balen op het bedrijf, niet op het akkerland. Zo voorkomen we dat de stoppelresten het plastic doorboren. Een extra laag plastic is bij luzerne altijd wel nodig.'

De veehouder bevestigt dat het vee het voer graag eet. 'Zowel de jonge als de oude dieren vinden het lekker', zegt Pascal Blommaert duidelijk enthousiast. 'De kalveren krijgen slechts een beetje luzerne om te leren herkauwen. Verder zit het in het winterrantsoen van het jongvee en de koeien, naast voederbieten, mais en krachtvoer. Luzerne blijft zeker in mijn teeltplan.'